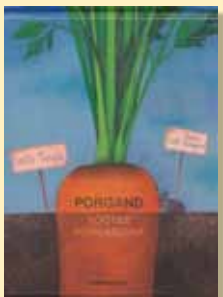

Nr 11

November 2013

TRÄHKE

Elasid kord kaks vägevat kummikut: parema jala kummik ja vasaku jala kummik. Kummikud kuulusid Kuuse-taadile, kes oli ilmaennustaja. See tähendab, et Kuuse-taat ütles, mis ilm tuleb homme, ülehomme ja nii edasi. Inimesed kuulasid ja uskusid. Mis neil muud üle jäi.

Need kummikud olid Kuuse-taadil nii kaua olnud, et oskasid ka ise ilma ennustada. Kui oled kummik, et ole see kuigi suur kunst. Piisab sellest, et öue minna, ja sa tunned juba oma nahaga, milline ilm võib tulla.

Tänavu ennustas Kuuse-taat, et november võib porine tulla.

Aga mida kummikud ise asjast arvavad?

Ootame sinu naljakaid vastuseid kuni 18. novembrini meiliaadressile taheke@taheke.ee või Tähekesse toimetuse aadressile Roosikrantsi 6, 10119 Tallinn.

Vastusele lisa kindlasti oma nimi, vanus ja aadress!

Parimatele vastajatele on auhinnaks Kamille Saabre raamat „Kolme röömu päev“ ja Leelo Tunгла raamat „Porgand töötab porgandina“ kirjastuselt Tammerraamat.

Eelmisel korral tahtsime teada, mida ütles töömees Taku oma käekella vaadates.

Võiduvastused:

Taku ütleb: „Millal sa ükskord valmis saad? Ma olen juba nädal aega järjekorras seisnud!“

Teele, 7 a, Tallinn

Taku ütleb: „Oi, minu kell ka ei tiksu, sest kägu on juba lõunamaale lennanud!“

Tristan, 8 a, Tallinn

Taku teatab: „Õige aeg on keskpäev, mitte kesköö, sa tobu!“

Lene Tiinas, 10 a, Ida-Virumaa

Teele saab auhinnaks raamatu „Tere, kuidas läheb? 14 kirja metsast“, Tristan raamatu „Laste rööm“ ja Lene raamatu „Jutukas Elias“.

Palju õnne!

Kõik auhinnad tulevad posti teel.

TÄHEKE

Joonistanud Hillar Mets

SISUKORD

Koerailm <i>Haldi Normet</i>	4
Luuletused <i>Kalev Vapper, Markus Saksatamm</i>	6
Kuke seen ja kärbse seen <i>Veiko Märka</i>	8
Roosaliisa prillid <i>Aino Pervik</i>	10
Intervjuu	11
Vana aja asjad <i>Tuletegemine</i>	12
Nukuteater	13
Ohhoo! <i>Tähelepanu, Robotex!</i>	14
Post	15
Võistlus <i>Jubejuttude võistlus algab taas!</i>	16
Meisterdus <i>Jubejutukivid.</i>	17
Nali	18
Arva ära!	19
Koomiks <i>sildi lugu</i>	20

TÄHEKE

SA Kultuurileht lasteajakiri
ASUTATUD JAANUARIS 1960 + ILMUB KORD KUUS

Toimetuse address:
Roosikrantsi 6, 10119 Tallinn
taheke@taheke.ee
Telefon 646 3697

Peatoimetaja Ilona Martson
Kunstiline toimetaja Priit Rea
Makett Dan Mikkin

Tähekest saab tellida otsekorralduslepinguga
www.tellimine.ee
telefon 617 7717

Esikaane on joonistanud Saksa kunstnik Julia Neuhaus
www.julianeuhhaus.de

„PILDI JÕUD“ RAHVUSRAAMATUKOGUS

5. novembril avatakse rahvusraamatukogus Tallinna illustratsioonitriennaal „Pildi jõud“, mis toimub neljandat korda. Taani, Rootsi, Norra, Venemaa, Soome, Saksamaa, Poola, Leedu, Läti ja Eesti raamatukunstnike tööd väärivad vaatamist!

Samalt näituselt on pärit ka novembrikuu Täheke esikaanepilt, mille autoriks on Julia Neuhaus Saksamaalt.

Eesti kujundusgraafikute liidu, rahvusraamatukogu, Eesti lastekirjanduse keskuse ja IBBY Eesti osakonna korraldatud triennaal on avatud kuni 30. novembrini. Samal ajal saab Eesti lastekirjanduse keskuses näha eelmise triennaali peaauphinna saanud Varvara Alay näitust.

MEISTERDA HOBUSELE SALLI!

Detsembris esietendub Rakvere teatris koguperelavastus „Hobune, kes kaotas prillid ära“. Kuna lähenemas on talv, siis vajab selle lavastuse peategelane salli. Ja siin saad sa appi asuda!

Salle võivad valmistada kõik: lasteaialapsed, koolilapsed, nende vanaemad ja vanavanemad. Peaasi, et sall jõuaks 25. novembriks Rakvere teatrisse! Kõik sallid leiavad endale koha teatri detsembrikuisel jõulumaal ja igal etendusel valib hobune nende seast mõne, mida ta laval kannab. Kõigi sallivalmistajate vahel loosib hobune välja piletid Rakvere teatri järgmise aasta etendustele.

Täpsem info võistluse kohta on teatri kodulehel
www.rakvereteater.ee.

MÖÖDUNUD TRIENNAALI PEAAUPHINNA SAANUD VARVARA ALAY TÖÖD ON VÄLJAS EESTI LASTEKIRJANDUSE KESKUSES.

HOBUNE OOTAB SALLI!

Haldi Normet

KOERAILM

Lõpuks ometi oli vihm lõppenud. Kati surus nina vastu akna-
klaasi ja heitis hindava pilgul õue. Tahaks Juliusega joosta ja
mürada ja kõik oma salapaigad üle vaadata! Aga ilm näis jätku-
valt kole – puhus vinge tuul ja porine oli ka.

Kati mõtles pisut ja taipas siis, et talle oli tulnud hiilgav
mõte ...

Seekord paneb ta soojad riided selga mitte ainult endale,
vaid ka Juliusele. Muidugi! Kas siis on vähe nähtud sissepaki-
tud penisid, kel ainult ninaots välja vahib? Julius näis perenaise
mõtteid lugevat. Seda kinnitasid küsiv pilk ja hoogsalt pendel-
dav saba.

Kati silmitses kõrvaltoas tukkuvat vanaisa ja veendus, et
õue lähuvad nad seekord Juliusega kahekesi. Õnneks oli nende
suurel majal ka suur hoov ja seal lubati tõesti lastel ka päris
omapäi mängida.

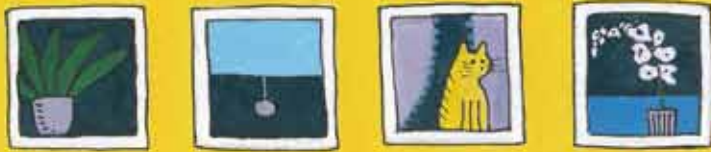
Nüüd tuli hakata Juliusele riideid valima. Kapi põhjast lei-
dis Kati kolm enda titeajast pärit tillukest kummikut ja need
sobisid koerale nagu valatult. Ainus häda, et neljandat polnud
kuskilt võtta.

„Julius, katsu täna kolme jala peal käia, sa oskad ju küll,“
meelitas Kati.

Julius haugatas kärsitult. Edasi ilmusid välja tepitud vest
ja püksid. Kati hakkas sõpra riidesse pusima ja see oli ikka üks
paras rassimine küll. Julius ise oli uskumatult kannatlik. Küllap
taipas ta suurepäraselt, et enne õue ei saa, kui selle katsumuse
üle elab.

Lõpuks olid mõlemad enam-vähem valmis. Ainult Juliu-
se peakate oligi veel puudu. Vanaisa kaabu oli liiga suur, Kati
enda mütsid liiga väikesed ja isa läkiläki alla ei mahtunud jälle
koera kõrvid kuidagi ära. Mis seal ikka, jääb siis palja peaga.

Kõrvaltoast kostis kõhatust, mis tähendas, et vanaisa oli üles ärganud. Katil hakkas korraga kiire. Oli ju teda mõnda aega närinud väike kahtluseus – äkki vanaisa ikka ei satu nende nägemisest teab mis vaimustusse ja käsib Juliuselt riided ära võtta. Või arvab, et oleks üldse targem tuppä jääda.

„Vanaisa, ma käin Juliusega korraks kähku õues!” pasundas Kati koera uksest välja nügides ja kuulis läbi jooksusammude veel vanaisa manitsust, et külma ei tohi saada.

„Kes siis külma saab, kui kõik on ninaotsani sisse pakitud!” pomises Kati õnnelikult ja lasi Juliuse vabalt jooksmas. Kõik kolm kummikut lendasid seepeale muidugi igasse ilmakaarde laiali, ent vest ja püksid jäid ringitraaviva peni selga kindlalt edasi.

Sel hetkel kääksatas aiavärav ning sisse astus onu Artur. Nüüd meenus Katile, et õige küll, vanaisale pidi ju täna jälle vana koolivend külla tulema. Nojah, eks sellepärast vanaisa nad nii lahkesti õue lubaski, et siis saab rahulikult juttu ajada. Pealegi oli kõigil meeles see tobe lugu Arturi kaabuga, mis Juliusele mänguhoos pähe oli kukkunud. Seekord lihtsalt pidi kõik vikis ja viisakas olema.

Kati teretaski viisakalt, otsis silmadega Juliust. Ta märkas, et koer seisis kahe käpaga aia najal ja vaatas ringi. Selja tagant nägi riietes koer isegi natuke lapse moodi välja.

„Hehehe ... kas see on sinu vend?” kõkutas Artur ja lehvitas uksele ilmunud vanaisale:
„On alles koerailm, mis!”

„Tule aga tule sisse ja ära poriloiku astu, sul ju jälle nii uhked riided seljas,” hõikas vanaisa.

Onu Artur silus tähtsalt oma mantlit ja hakkas hiiglasliku loigu servast eemaldudes ettevaatlikult ukse poole liikuma.

Ent Juliuski ei mallanud enam aia najal vahtida ja tormas tuttavaid häáli kuuldes kohale.

„Näe, vend tuli sulle tere ütleva,” teatas Kati.

Enne kui vanaisa jõudis röögatada, tõmbas Julius sõpruse märgiks keelega üle Arturi nina ja kutsus teda koonuga tonksates mängima. Kas onu oleks sellega ka nõustunud, kui ta poleks ehmatusest ülepeakaela porilompi kukkunud – kes seda teab.

Joonistanud
Kadi Kurema

Kalev Vapper

TELEKAS

KUI TELEKAS KÄIB,
KAS LIIGUB TA JALA?
VÕIB-OLLA ET TELEKA JALAD ON SALA.
JA KÜLLAP ON NÄHTAMATUD KA KÄED.
KAS SINA, KES JÄLGI, TA JÄLGESID NÄED?

KUI TELEKAS KÄIB,
SIIS MILLAL TA LÄHEB?
KUS ON NENDE JALUTUSKÄIKUDE SIHT?
KAS TEDAGI KUTSUVAID TUULED JA TÄHED,
NOVEMBRIKUU LUME ÕRN ÕHE KIHT?

Kalev Vapper

KUU ON ÖÖSEL ÜLEVAL

KUU ON ÖÖSEL ÜLEVAL,
ÜLEVAL, ÜLEVAL
TAEVAS.
KÄIB OMA VANA RADA TA,
TOOB JÄLJED AKNA TAHA.

KUU ON ÖÖSEL ÜLEVAL,
ÜLEVAL, ÜLEVAL
KAEMAS.
KÕIK VÕIMALUSED MAGADA
TA MAGAB HOOPIS MAHA.

Kalev Vapper

MAGAMAPANEK

KUI LAPS EI TAHA MAGADA,
SIIS PÜÜAB ISA PRAGADA:
„LAPSUKENE, OLE HEA,
TOETA PADJA PEALE PEA!
MULLE NÄIB, ET HOMMIK TULEB,
ENNE KUI SA SILMAD SULED.“
ÕUES ÖÖ ON SÜSIMUST.
HÄÄLES KÕLAB TÕSIDUST.

„MUL ON VAJA KÄIA PISSIL,“
ÜTLEB LAPS JA HAARAB ISSIL
KOGU OMA JÕU JA VÄEGA
KAELAST KINNI, KAHE KÄEGA.
„HÜVA, KÄIME VEEL KORD ÄRA,
AGA VIIMAST KORDA TÄNA!
POLE MÕTET TILGUTADA,
ÖÖSEL LAMPE VILGUTADA.“

„KURK ON NATUKENE KUIV,“
KURDAB PISUT HILJEM LAPS.
„AGA TOMAT?“ HEIDAB PAPS
NALJA, EHKKI HÄÄL ON TUIM.
LÕPUKS LAPS SAAB SIISKI SÕÕMU.
ISAGI ON LEIDMAS RÕÕMU,
VAJUB PÕRANDALE UNNE.
LAPS TEEB PAI. HEA MÕNUS TUNNE.

Kalev Vapper

PAKS ISA

LAPSED EI SÖÖ ÜLDSE
HÄSTI.
LAPSED EI SÖÖ NAGU
KÄSTI.

ET EMAGI HOIAB FIGUURI,
KUID ISA VEEL KAALU EI JÄLGI,
VAAT SIIS PANGU TEMA KÕIK TUURI.
„MEES SÖÖGU KA SEE, MIS JÄÄB JÄRGI!“

PEAGI ON ISA TÕELISELT PAKS.
LASTELE MEELDIB PAKS ISA.
KASVAB JU ISUGI SUUREMAKS
JA MEES TÕSTAB RÕOMUGA LISA.

Kalev Vapper

PENSIONÄR EINESTAB

VANAEMA LÕUNA
ON POOL POOLA ÕUNA
JA KRUUS SOOJA VETT,
KUS SEES ON PISUT METT.

ROHKEM TA EI TAHA
JA ROHKEM POLE RAHA.
IGA AMPS JA SÕÖM
ON ERILINE RÕÖM.

Markus Saksatamm

SOOLANE JA MAGUS

KEEFIR VÕI SEFIIR?
SARDELL VÕI KARAMELL?
NITSEL VÕI STRITSEL?
NUUDLID VÕI STRUUDLID?
TEEN JÄRJEKORRA LADUSA:
SÖÖN ÄRA SALATI JA PRAE,
SIIS TÕSTAN ETTE MAGUSA.
ON SIILILEGI SELGE SOTT –
ESMALT PIKKPOISS,
SIIS KOMPOTT!

Joonistanud Kalev Vapper

Veiko Märka

KUKE SEEN JA KÄRBSE SEEN

Vanasti ei olnud Kukk nii suur ega Kärbes nii pisike nagu praegu. Olid mõlemad üsna tuvi mõõtu, oskasid hästi lennata ja elasid kõrvuti. Ning said omavahel hästi läbi, sest mõlemad olid suured seenesõbrad.

Nii kukel kui ka kärbsel oli oma lemmikseen, mida kumbki oma aianurgas kasvatas. Kuke seen oli väga ilus – kõrge erepunase läikiva kübaraga, mis oli kenasti ümmargune ja mida kaunistasid valged täpid. Jala ümber oli kena säbruline rõngas, kah valge. Ning maitstes Kuke seen väga hästi, eriti kui sellest kastet tehti.

Kärbse seenel seevastu polnud nagu ega

tegu. Kübar oli kujult täiesti vildakas ja vormitu, nii see kui ka seenejalg aga kahvatut kollast värvi. Rõngast polnud olemaski. Süüa Kärbse seen kah ei kõlvanud. Oli mürgine ja ajas oksendama.

Teised loomad ja inimesed kiitsid Kuke seeni ning Kukke ennast kui tublit lindu. Kõik tahtsid neid maitsta, aga Kukk pakkus seenepraadi ainult oma parimatele sõpradele. Seetõttu igatsetesid kõik Kuke sõbraks saada. Kärbse ja tema seente kohta ei öelnud seevastu keegi ühtegi head sõna.

Pikapeale hakkas ka Kukk ise ennast ja oma seent naabrist paremaks pidama. Varsti ei kõlvanud tal enam Kärbsega juttu ajada. Veel mõne aja pärast hakkas ta endist sõpra koguni pilkama, et selle seen nii kole ja vastik on.

Kärbsele see ei meeldinud. Ta sõimas tublisti vastu, nimetades Kukke lolliks ja ülbeks linnuks. Tüli muutus aina suuremaks. Varsti olid naabrid hommikust õhtuni õues teineteise peale karjumas. Kisa oli kohutav. Kuke kiremine polnud ju raasugi vaiksem kui praegu. Paljud väikesed linnud oskavad väga kõva häält teha – näiteks ööbik. Kärbse pinisemine oli aga palju valjem kui nüüd, sest tema ei tee häält mitte kõri, vaid tiibade abil ja need olid siis palju suuremad.

Lähikonnas aga elas kuulus võlur Merlin. Kära ja tüli tõttu ei saanud ta varsti enam üldse oma võlukunstiga tegeleda. Ning ühel päeval nõidus võlur mõlemad tülitsejad ära. Kärbse muutis ta nii pisikeseks ja Kuke nii suureks, nagu nad tänapäevalgi välja näevad.

Seente kasvatamisest loobusid nüüd mõle-

mad. Kärbes on selleks liiga väike ja nõrk. Kukele aga hakkasid meeldima hoopis kanad, varem tema jaoks ehmatavalt suured linnud. Tahtis muudkui nende seltsis olla ning unustas oma seened hoopis.

Seened jäid omapead ja hakkasid maa-aluse juureniidistiku kaudu paljunema. Niidistik jõudis peagi metsa alla, kus oli pealegi niiskem ja hämaram kui aias – just nii nagu seentele meeldib. Siin läksid Kärbse ja Kuke seente niidistikud aga sassi. Ja nende omadused samuti.

Nii on Kuke seen tänapäeval küll sama maitsev nagu varem, väljast muutus see aga üha kahvatumaks, koledamaks ja pisemaks. Uhke punase kübara asemel on vormitu kollakas lodumüts. Kärbse seene kübar muutus seevastu üha ilusamaks ja näeb nüüd välja nagu Kuke seenel vanasti. Ainult päris väikesed kärbseseened on ka praegu kollased. Süüa ei kõlba aga suured ega väikesed, kõik nad on sama mürgised kui vanasti.

Kuke kasvamine ja Kärbse kahanemine mõjusid ka nende lennuvõimele. Esimene kaotas selle peaaegu üldse, teine aga muutus palju osavamaks. Kui Kärbes sellest aru sai, läks ta kohe naabri juurde.

„Vähe sellest, et ma sama hästi lendan nagu varem! Ma oskan nüüd koguni jalad ülespidi laes kõndida ega kuku alla!“ uhkustas ta. „Aga sina, paksmagu, ei jõua enam korralikult joostagi!“

„Jalad ülespidi võid sa ju käia, et tola mängida,“ arvas Kukk. „Aga kas sa ka maas õigetpidi käia oskad?“

„Muidugi oskan,“ uhkustas Kärbes. Lendas

Kukele lähemale ja sibas kõigil kuuel jalal, aeg-ajalt kahte esimest edevalt vastamisi hõõrudes.

„Tule veel lähemale! Sa oled ju nii pisikeks muutunud, mitte ei näe,“ kutsus Kukk.

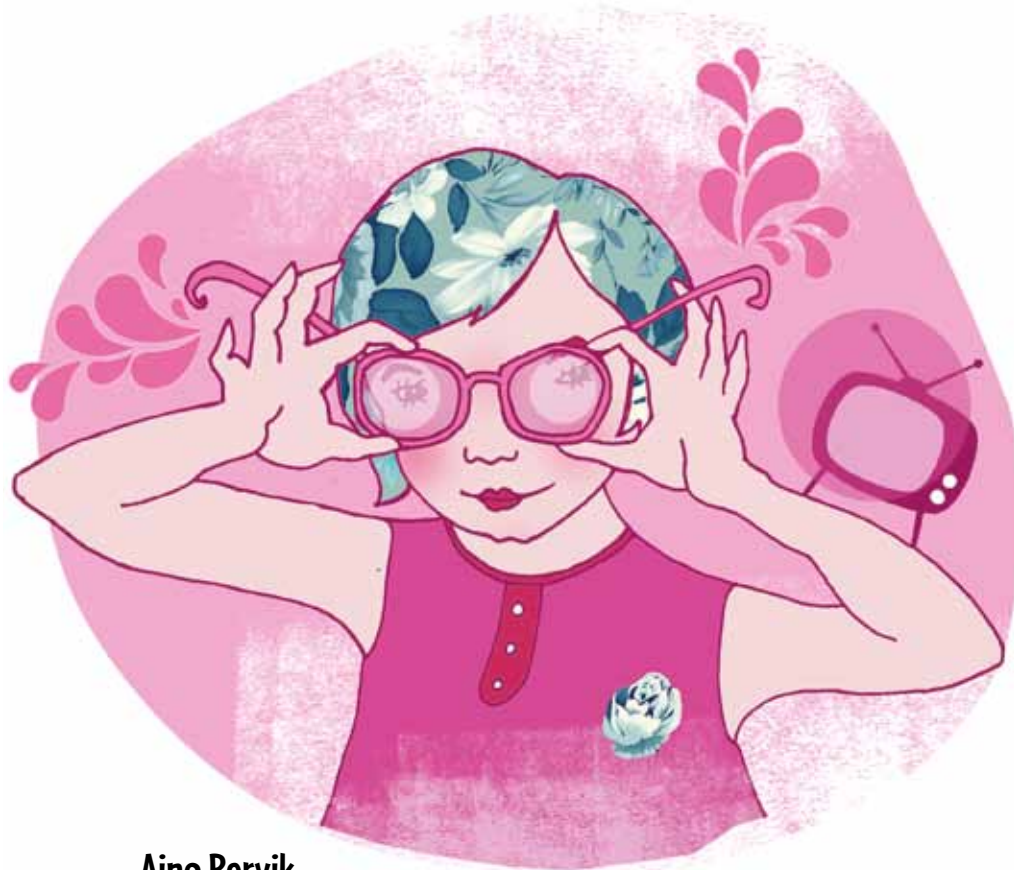
Kärbes tuli. Kukk tegi nokaga kärvesti toks! ja neelas Kärbse alla. „Kadus nagu kuke suhu,“ imestas võlur Merlin.

Sellest ajast peale ei saa kärbsed ega kuked omavahel üldse läbi. Esimesed narrivad teisi, lendavad nende lähedal ja käivad, pea alaspidi. Kuked aga panevad liiga julgeks läinud kärbsed kohe nahka.

Ei tea, kas lepivadki enam kunagi ära?

Joonistanud Priit Rea

Aino Pervik

ROOSALIISA PRILLID

„Roosaliisale on prille vaja!“ ütles õpetaja Roosaliisa emale. „Roosaliisa ei näe, mida ma tahvli peale kirjutan. See ei lähe mitte. Laps peab selgesti nägema.“

Ja Roosaliisa saigi prillid. Ilusate raamidega, millel olid sangade küljes tillukesed kivikesed. Kivikesed sädelesid nagu teemandid.

Roosaliisa meeldis oma prillidele. Kui Roosaliisa peegli ees ennast oma uute prillidega vaatas, siis prillid olid igatahes väga rahul. Roosaliisa nina oli otsekui nende jaoks loodud. Kõrvad sa-

muti. Prillid tundsid end väga kindlalt ja mugavalt ja olid oma meelest äärmiselt ilusad.

Ja prillid otsustasid, et nad näitavad Roosaliisale maailma ja kõike seda, mis maailma sees, võimalikult meeldivalt. See oli täiesti prillide võimuses.

Näiteks kaalikahautis nägi tänu prillidele välja nagu virsikukompott. Maitse päris see ei olnud, aga igatahes maitstes kaalikahautis Roosaliisale tunduvalt paremini kui muidu, nii et ta sõi kõik ilusasti ära.

Prillid olid väga hädas, kui Roosaliisa koos emme ja issiga õhtul telekat vaatas. Prillide meelest ei olnud kena sugugi kõik, mida sealt näha sai. Prillid püüdsid koledate kohtade ajal uduks minna. Aga sellega ei olnud Roosaliisa põrmugi rahul. Ta hõõrus prille prillipuhastuslapiga, kuni prillid lausa oigasid, sest nad said kõvasti haiget. Aga puhtaks ja selgeks nad läksid.

Kui nüüd teleekraanile ilmus kuri sõdur, kes sihtis püssiga inimesi, siis hakkas prillidel nii piinlik ja paha, et nad lihtsalt punastasid.

Roosaliisa nägi läbi punastamisest roosaks läinud prillide, et päriselt see sõdur ei olnudki südamest kuri. Sõduril oli täitsa armas nägu peas. Sõdur oli ise kah surmani kohkunud, et ta peab niiviisi inimesi püssiga sihtima. Tegemist oli mingi kohutava arusaamatusega.

Edasi läks nii, et püssitorust kasvas välja suur roosa roos! Kõik inimesed hakkasid naerma ja omavahel sõbralikult rääkima ning laulma. Sõdur ka.

Nüüd olid prillid väga rahul.

NIKLAS AVASTAB LOODUST

Niklas Laur on üheksa-aastane poiss, kellele meeldib loodust uurida ning konte ja putukaid leida. Ajapikku on tema maakodu metsast toodud leidudest moodustunud päris suur ja huvitav kogu.

Kuidas sul selline huvi üldse tekkis?

Väiksenä — nii viie- või kuueaastasena — nägin ükskord, et mingid valged asjad olid maas. Korjasin üles — oli konnaskelett. Tõin koju ja vaatasin, oi, huvitav. Üritasin skeletti kokku saada, aga mõned juhid jäid kahjuks puudu. Siis leidsin teise kondi, vaatasin — oo, väga lahe. Ja nii ma neid vaikselt koguma hakkasin.

Kas sa oled neid konte nii palju uurinud, et oskad öelda, kellele need kuulusid?

Harilikult tunnen kohe ära: ohhoo, see on vist rebane ja see on keegi veel. Aga vahest tekib väikseid probleeme, et kelle oma see on.

Räägi natuke oma putukakogust ka. Sul on klaasi all raamitult terve hulk putukaid ja liblikaid, kõigil lausa sildid küljes.

See kogu tekkis tänu ühele putukale, mis on mul siin ilusasti klaasi alla pandud. See on ninasarvikputukas. Meil üks tuttav pidas talu ja leidis selle sõnnikuhunnikust. Ta tõi selle mulle ja mina panin ta oma kogusse.

Kuidas üks putukas nõelaga raami sisse saab?

All on vahtplast ja nõel tuleb putukast läbi tõmmata. Aga vahel satub putukas olema nii väike, et nõel ei lähe sellest läbi. Siis võetakse väike paberitükike, pannakse sellele PVA-liimi ja putkas sinna peale.

Kui sa putuka kätte saad, kas sa uurid siis, kes ta on?

Pigem teen ära eeltöö ja kui ta juba klaasi taga on, hakkan uurima.

Mis on eeltöö?

Meil on siin mõned näidised ka. (Näitab.) Need lauad — natuke viltu — on sirutuslauad. Sirutuslaudadega saab putukate jalad ja tiivad ilusti sirgeks ja ilusaks.

Kahjuks ei ole siin kõiki putukaid, kuna meie kass söi osa putukaid ära. Kass arvas, et need on temale mõeldud tikuvõileivad!

Kus sa seda kõike õppinud oled? Seda koolis ju ei õpetata?

Ei õpetata jah. Aga kui mu kogu oli juba päris suur, siis pakkus ema, et lähme Eesti kõige suurema putukateadlase juurde. Ma olin muidugi kohe nõus, ja siis seal

see teadlane ütles, et peavad olema sirutuslauad ja karbid ja et kõige hullem on koide oht. Koid söövad putukad seest tühjaks, nii et vaatad: olid putukad, nüüd on ainult nõelad püsti ja mingi pulber. See pulber on putukate jäänuhed. Koid lihtsalt söövad kõik ära! Aga kui sa teed nad viina ja veega pehmeks ja kuivatad ära ja paned siia klaasi taha, ütleme „koikindlalt“, siis võivad nad sedasi püsida kakssada aastat!

Intervjueeris Tiina Vilu Vikerraadiost. Kuula ka lastesaadet „Säde“ esmaspäeviti kell 9.45 ja kordusena kell 18.30.

TULETEGEMINE TULEPUURIGA

TULETEGEMINE

**Tuli annab sooja ja aitab süüa valmistada.
Tuletegemine ise on suur kunst.**

TULETEGEMINE
TULEKIVIGA

Tänapäeval enam õhu käes võbelevat tuleleeki ei kasutata, kõik on peidetud elektrisse. Nii pole lapsed sageli veel kooliminekuni tikust tuld läitnud ega oska ka lõkketuld üles teha. Vanal ajal aga olid lood hoopis teisiti.

Kõige vanemal ajal tehti tuld tulepuuriga. Vibunööri vahele keeratud tulepuuri pulka keerutati vibu edasi-tagasi liigutades ja vastu pehmemat puuplaati surudes, nii et puutolm hõõguma hakkas. Tekkinud säde poetati kuiva sambla sisse ja puhuti tuleleegiks. Vibu asemel võib pulka ka pihkude vahel edasi-tagasi keerutada, kuid see on veelgi raskem. Tulepuuriga tule ülessaamine nõuab palju jõudu ja kannatust, vahel ei saa sellega isegi suured inimesed hakkama.

Kui inimesed hakkasid raua kasutama, leiutati tuleraud. Meie esivanemad avastasid, et rauaga vastu kõva ränikivi ehk tulekivi koksides tekivad sädemed, millest saab tule üles puhuda. Tulerauda – kringlikujulist ümber peopesa pandavat raudvõru – tehakse natuke pehmemast metallist kui tänapäeva terasnoad. Seevastu tulekivi on väga kõva kivi, seda kasutati ka nooleotste ja kirveste tegemiseks.

Kuigi ka Eestis leidub lubjakivis ja kruusakarjäärides mõnikord tulekivi, töid enamiku tulekivist meie maale kaubitsejad. Tulekivi on kollakashall või hall kivi. Kõige paremaks hinnatakse lirimaa Rathlini saarel leiduvat tulekivi.

Tulerauaga vastu tulekivi koksides hakkavad lendama sädemed, mis on tegelikult rauaosakesed. Need tuleb püüda kergesti süttivale materjalile. Vanasti

kasutati selleks tuhavee või salpeetriga läbikeedetud puuseene ehk tuletaela kuivatatud lõikusid. Neid sai siis sädemest süttinuna kasetohutorus lõkkele puhuda.

Kindlasti tekib nüüd küsimus, et kas vanasti koksiti tuld iga päev. Suguigi mitte! Tavaliselt puhuti uus tuli ülesse öhtul tuha alla peidetud sütest. Päeval hoidis keegi pidevalt tuld põlemas.

Tänapäeval kasutatakse matkal sageli magneesiumpulkasid, mille küljest samuti sädemeid lendab ja mis süütepulbrisse kukkudes tule läidavad. Kõige lihtsam on muidugi tuli süüdata tikudest, kuid need peavad olema alati väga kuivad. Tikud võeti Eestis kasutusele alles 180 aastat tagasi.

Pea meeles, et tuli on ka ohtlik ning seda tuleb alguses teha vanemate inimestega koos.

Kristel Vilbaste

TULEKIVI JA TULERAUD

Fotod: Kristel Vilbaste ja Eesti rahva muuseum

TULETÕRJEÕPPUS NUBLU, MUSTPEA JA VALGEMAA

Nukuteatris jõuab novembris lavale lugu, kus tegutsevad kaks tuletõrjujat: Mustpea ja Valgema. Nad õpetavad lastele, kuidas tulekahjut ära hoida ja kuidas käituda, kui tuli on valla puhkenud. Ja vapper tuletõrjekoer Nublu abistab neid!

Kuigi need tegelased on pärit kirjanik Jaan Rannapi lasteloost, on etenduses palju sellist, mis võib juhtuda ka päriselt. Päril eluski on olemas just sellised tuletõrjujad nagu Mustpea ja Valgema (olguigi et praegusel ajal nimetatakse neid päästjateks) ning tublid koerad, kes päästjaid ja hädasolijaid aitavad.

Nukuteatri etendus toimub tuletõrjeõppuse vormis. Õppused on vajalikud selleks, et teadmised kriisiolukorras käitumisest ise läbi proovida ning harjutada kiiret ning arukat tegutsemist.

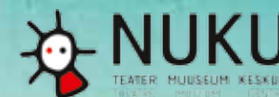
Kõige parem oleks, kui tulekahjusid üldse ei tekiks. Vahel saab tulekahju alguse loodusnähtustest, mida inimesed ära hoida ei saa. Aga peamine tulekahjude tekkepõhjus on siiski inimeste hooletus. Inimesed unustavad liiga tihti, et lahtist tuld, näiteks põlevat küünalt, ei tohi mitte kunagi järelevalveta jätta. Tuletõrjujad tulevad ikka ja jälle inimestele meelde,

et tulekolded peavad olema korras, korstnad peavad olema puhastatud ja talvisel ajal ei tohi kütmisega liiale minna. Täiskasvanud ei tohiks toas suitsetada, see rikub kõigi tervist ning põlevad sigaretkonid võivad süüdata mööbli või vaiba. Lapsed peavad aru saama ja meelde jätma, et tikud ei ole mänguasjad! Ka välgumihklid mitte.

Tuld võib teha ainult selleks ette nähtud kohtades ja vanemate juuresolekul.

Suur tuleõnnetus võib alguse saada tillukesest sädemest. Sellepärast on tähtis teada, kus oht võib varitseda. Seda Mustpea ja Valgema koos Nubluga õpetavadki.

Kati Kuusemets

Joonistanud Britt Urbla Keller

Robotex

16. ja 17. novembril
Tallinna Tehnikaüli-
kooli spordihoones
Sisepääs tasuta
www.robotex.ee

2013
ROBOTEX
where brains and metal meet...

AHOI, POISID-PLIKAD!

KUI SUL LÄHEDAL KALENDER,
OTSI KÄHKU SEALT NOVEMBER.
KUI JÕUAB KÄTTE PÄEV KUUSTEIST,
ET SIIS ILMA EI JÄÄKS KEEGI TEIST.

SAMMUD MUSTAMÄELE SEA
„ROBOTEX” JU TOIMUB SEAL.
SELLEGA KÜLL KÕIK ON NÕUS –
ALGAB ROBOTITE ÜLESTÕUS.

LAVALE ASTUVAD JALGPALLURID,
MOOTORRATTAD, AUTOD, KALLURID.
NÄHA SAAB KA SUMOVÕISTLUST –
PAKSUDE ROBOTITE HEITLUST.

ROBOTID, MIS JÄRGIVAD JOONT,
VAJAVAD ERILISEMAT HOOLT.
FOLKRACE’I VÕISTLUSKLASS –
IGAÜKS SEAL RALLIÄSS.

JALGPALLIS LÕÖDUD VÄRAVAD
TÜKK AEGA MEELES SÄRAVAD.
TRIKKE TEEVAD HUMANOIDID,
PALLE LÕÖVAD SOLENOIDID.

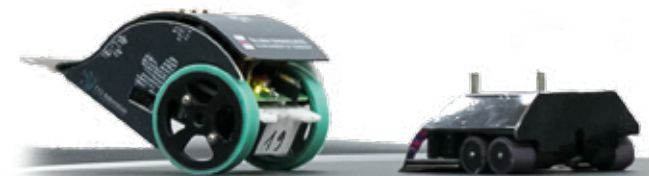
NÄITUSEL NÄEB TEHNIKAT
VINGET ELEKTROONIKAT.
TIIRE TEEVAD KOPTERID,
RINGI KÄIVAD MOOTORID.

KEL ROBOTIEHITUS VÄLJA EI TULE,
SELLEL HOOPIS SUUREM MURE.
KUIDAS TEHA FOTOT RAJU,
ET PEALE JÄÄKS METALL JA AJU.

KUI SA OLED JOONISTAJA,
SIIS KUJUTA ROBOTLOOMAAEDA.
TEE SINNA ROBOTLOOMAD,
KES NÄITEKS PURGIST ÕLI JOOVAD.

„ROBOTEX” ON UKSE TAGA,
SEDA SÕBRAGA SA JAGA.
TULE KAS VÕI PEREGA,
ÕE VÕI TEMA MEHEGA.

Marti Arak

KUIDAS SAI METSAKASTI NIME

Kunagi ammu oli üks mets kastis ja seal elasid ka inimesed. Need inimesed tahtsid kastist välja saada. Nad palusid hiiglast, kuid tema ütles alati ei. Aeg läks edasi ja inimesed aina palusid ja palusid. Aga hiiglane jäi endale kindlaks ja ütles ikka ei.

Siis hakkasid inimesed plaani pidama. Hiiglane mõtles, kus kõik inimesed on. Aga inimesed olid ühes salakohas, mis on praeguse ajani avastamata. Hiiglane vihastas ja karjus: „Kus te kõik olete?“

Järsku tulid inimesed joostes ja neil kõigil olid käes suled. Nad kõdistasid hiiglast sulgedega. Kõdistasid niikaua, kuni hiiglane kukkus kasti katki ja kasti tükkidest tekkisid Viimsisse saared. Kasti purunedes said kõik inimesed vabaks. Nüüd oli inimestel mure, mida panna kohale nimeks. Aadu Peedu pakkus välja, et kuna seal oli mets kastis, siis võiks selle koha nimeks olla Metsakasti. Nii saigi Metsakasti endale nime.

*Joonas Aaron Raieste, 2. kl,
Viimsi keskkool*

Elva gümnaasium korraldas eelmisel õppeaastal omaloomingulise kohamuistendite konkursi „Minu Eestimaal“, kus lapsed üle Eesti nuputasid ja panid kirja oma kodukoha huvitavate kohanimedele tekkelugusid. Täheke avaldab kaks I kooliastme parimat muistendit.

HEA ELU HÄÄDEMEESTEL

Kord väga ammu ennemuistsel ajal oli Eestimaal koht, kus naistel oli tõepoolest hea elu. Nad võisid hommikust õhtuni raamatuid lugeda, juttu puhuda ja maailma asju arutada. Aga mehed, need vaesed mehed, nemad pidid tegema raskeid töid. Nad pesid pesu, tegid süüa, kantseldasid lapsi, kraamisid tube ja hoolitsesid aia eest. Sellele lisaks jõudsid nad teha ka meestetöid. Nad käisid kalal, raiusid puid ja parandasid katkiläinud asju. Ka laste õpetamine oli meeste ülesanne, sest koole tol kaugel ajal veel polnud.

Naised muudkui lugesid raamatuid ja arvasid, et muutuvad üha targemaks. Ühel päeval tuli neil mõte, et kuna neil on

Joonistanud Darja Cherenkova, 6 a, Narva lasteaed Kuldkalake

nii head mehed, paneks oma külale õige uue nime – Häädemeeste. Naised olid oma otsusega rahul ja lugesid tarku raamatuid edasi. Juhtus aga nii, et naistel hakkasid tasapisi silmad haigeks jääma. Koguneti ja arutati pikalt, mida lugemise asemel veel võiks teha. Mõni arvas, et võiks pesu pesta, mõni arvas, et võiks süüa keeta ja nii leidiski igaüks lugemisele vaheldust.

Lõpuks vabanesid mehed suurest hulgast tööst ja nii said nemadki hakata raamatuid lugema ning muutusid targaks. Nii targaks, et edaspidi otsustasid, et teevad ainult meestetöid.

*Eeva-Lotta Herem 3. kl, Tartu
Kivilinna gümnaasium*

VENDA

*Joonistanud Egert Nilbe,
7 a, Väike-Määrja*

JUBEJUTTUDE VÕISTLUS ALGAB TAAAS!

ÕIE UNENÄGU

Õie ärkas öösel üles. Ta nägi õudusunenägu. Ta ei teadnud, et õudusunel on nii õudne nägu. Sellel unel oli nägu nagu ämblikul. Ämbliku nimi oli Ärbi. Ärbi mässis Õie ämblikuvörku. Õie ähkis ja hüüdis, kuid välja ei pääsenud. Just siis ilmus öötaevast välja ülivõimetega Ämblikmees. Ämblikmehel oli õlleköht. Ämblikmees äigas ämblikule, mässis Õie lahti ja ulatas üllatunud tüdrukule õuna. Õie väitis, et talle õun ei maitse, kuid unenäo õunad maitsevad alati hääd. Harva juhtub nii, et õudusunenäol on õnnelik lõpp.

Karl Abiline, 5. kl, Tallinna vanalinna hariduskolleegium

Kuula ka 2011. aastal võistlusele saadetud jutte Vikerraadiost 5.–7. novembril. Loeb näitleja Garmen Tabor.

Täheke alustab taas jubejuttude võistlusega. Eelmisel aastal jäi võistlus vahele, kuid sellel aastal toimub see taas uue hooga. Võistlusest võivad osa võtta kõik lapsed vanuses 5–12 aastat.

Pane iseenda väljamõeldud jubejutt kirja ja saada Tähekesse toimetusse meiliaadressile taheke@taheke.ee või Roosikrantsi 6, 10119 Tallinn.

Võistluse tingimused:

Jubejutt peab olema ise välja mõeldud, mitte kusagilt kuuldud või loetud.

Kõige pikem jubejutt ei tohi olla pikem kui 2000 tähemärki (1 lk, A4).

Võistlus kestab 1.–30. novembrini 2013.

Hindamine toimub erinevates vanuserühmades. Töid hindab eesti lastekirjanikest ja Tähekesse toimetajast koosnev žürii.

Võidutööd ilmuvad jaanuari ja veebruari Tähekeses ja kodulehel www.taheke.delfi.ee.

Auhindadeks jagame raamatuid ja DVD-sid, samuti perepileti Iloni Imedemaale Haapsalus.

JUBEJUTUKIVID

Jubejuttu on hoopis huvitavam rääkida, kui võtad abiks JUTUKIVID!

1. VAJA LÄHEB: KIVE, PINTSLEID JA VÄRVE, MARKERIT, LAKKI JA PALJU TOREDAID JUBEJUTUMÕTTEID.

2. JOONISTA KIVIDE PEALE KÕIKE, MILLEST JUTU KÄIGUS TEEMAT ARENDADA SAAKS. NÄITEKS LOOMI, ILMASTIKUNÄHTUSI JA ESEMEID.

3. KUI PILDID ON KUIVANUD, SIIS SAAB MARKERIGA JOONISTUSI TÄIENDADA: KASSILE VURRUD TÕMMATA, TÜDRUKU KLEIDILE NÕOBID JOONISTADA. KUI TÄIENDUSED TEHTUD, SIIS LAKI KIVID ÜLE, NII SEISAB PILT KAUEM ILUS.

Meisterdamist õpetas Ege Paju Ilovi Imedemaalt

4. PISTA KÕIK KIVID KOTTI. ILMA PIILUMATA HAKKA ÜKSHAVAL KIVE LAUALE LADUMA JA NENDE JÄRGI LUGU JUTUSTAMA.

NÄITEKS NII:

MAIA JALUTAS METSAVEEREL, KUI JÄRSKU MÄRKAS KELLEGI ROHELISI SILMI OKSTEVARJUST PIILUMAS. KÕLAS VALI KÕUEKÄRGATUS NING PUU OTSAST HÜPPAS ALLA MUST KASS ...

MEISTERDUS

Alar Pikkorainen

LOOMAAIAS

**ALATI, KUI ALGAB KOOL –
KÄIME LOOMAAIAS.
AASTA PEREÜRITUSTEST POOL
ON HOOBILT KIRJAS.
LOOMAD TAVALISELT SEL
PÄEVAL POLE VÄLJAS.**

**AGA SUVA – JÄRJEKORDA
SEAME ENNAST PIKKA.
JÄÄTIST NELI-VIIS PER MORDA*
SÜÜA SAAME IKKA.**

Joonistanud Alar Pikkorainen

*Neli-viis jäätist igaihele

„**K**ui vana sinu isa praegu on, Juku?“ uurib matemaatika-õpetaja.

„Kolmekümne viie aastane.“
„Ahah. Ma küsisin lihtsalt selleks, et oskaksin teile koduseks tööks anda talle eakohaseid ülesandeid.“

Juku kurdab kodus: „Koolitöö on küll täiesti ebaõiglaselt korraldatud!“

„Kuidas nii?“ uurivad vanemad.
„Miks on nii, et mina õpin, aga õpetaja saab selle eest palka?“

Isa uurib Jukult: „Noh, poiss, kas sa olid täna koolis pai laps?“
„Muidugi olin,“ vastab Juku.
„Mis pahandust sa saadki teha, kui terve päeva nurgas seisad.“

Juku tuleb kooli ja küsib: „Õpetaja, kas võib inimest karistada asja eest, mida ta teinud ei ole?“

„Kindlasti mitte, Juku!“
„Siis on hästi! Mul nimelt on tänaseks kodused ülesanded tegemata.“

„**M**ul on väga kahju, aga teie poeg ei tea geograafiast mitte midagi,“ kurdab õpetaja Juku vanamatele.

„Aga sellest pole midagi – meie sissetulekute juures pole tal niikuinii võimalik kuhugi sõita.“

Isa pahandab Jukuga: „Kuule, poiss, nii see asi ei lähe! Sul pole muid hindeid kui kahed ja kahed! Millal sa need ükskord ära parandad?“

„Ei tea. Klassipäevik on õpetajate toas ja seal on alati nii palju rahvast, et hindeid parandama on väga raske pääseda.“

Loomaaias ripub leopardi puuri küljes silt: „Ettevaatust, värskelt värvitud!“

„Milline pettus!“ on Juku kurb. „Mina mõtlesin kogu aeg, et tähnid on ehtsad!“

„**E**ma palub Jukul poodi minna: „Mine vaata, kas poemüüjal on seajalgu.“

Juku käis ära ja tuli koju. Ema küsis:

„Noh, kas oli?“
„Ma ei tea, tal olid kingad jalas.“

Õpetaja küsib: „Juku! Kes teil torusid parandab?“

„Ma ei tea,“ vastab Juku.
„Aga kes teil puuris ripub?“
„Ma ei tea.“

Kodus uurib Juku emalt: „Ema! Kes meil torusid parandab?“
„Torumees.“

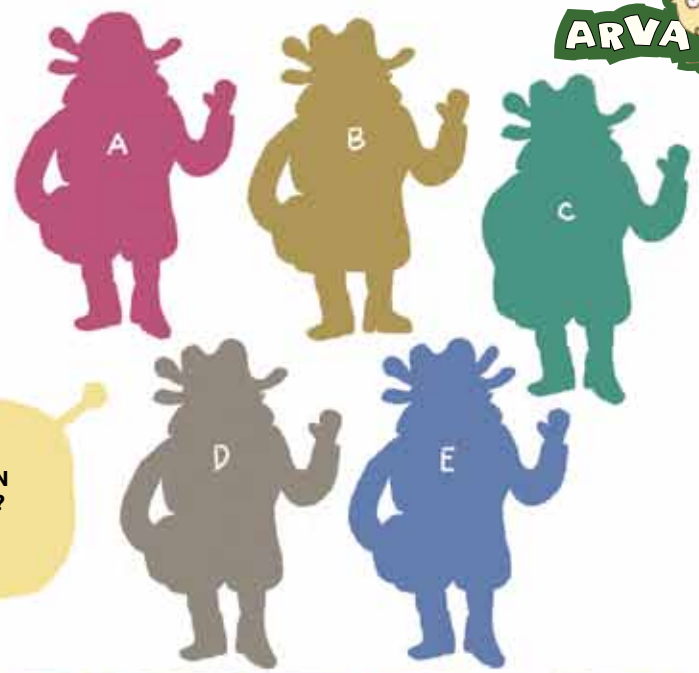
„Aga kes meil puuris ripub?“
„Banaane sööv ahv.“

Järgmisel päeval koolis küsib õpetaja uuesti: „Kes teil siis torusid parandab?“

„Toruahv.“
„Aga kes teil puuris ripub?“
„Banaane sööv torumees.“

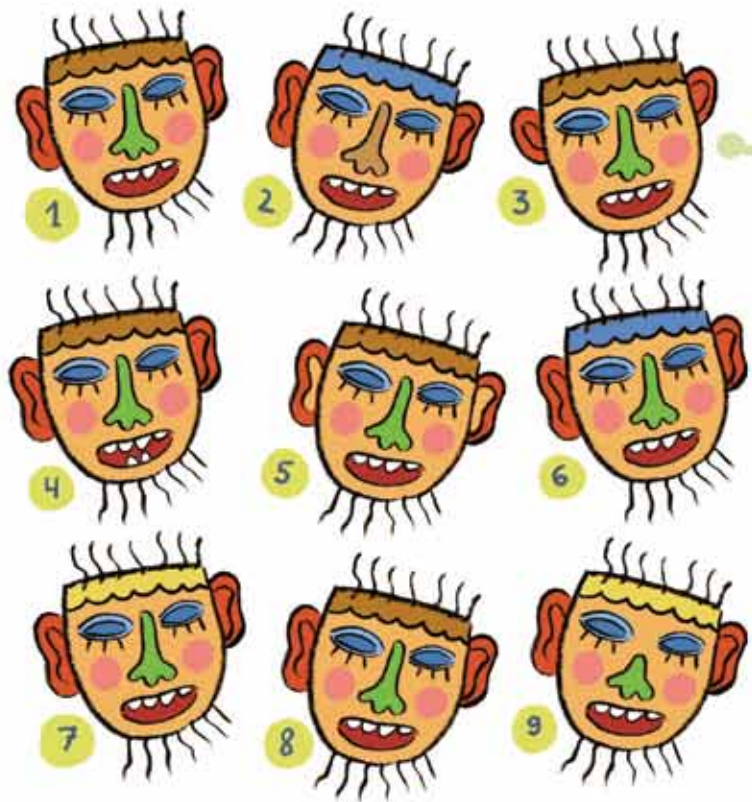
Joonistanud Elina Sildre

O V M R E B N M
K H E
N I E G U K H U

MIS LAUSE ON
SIIA PEIDETUD?

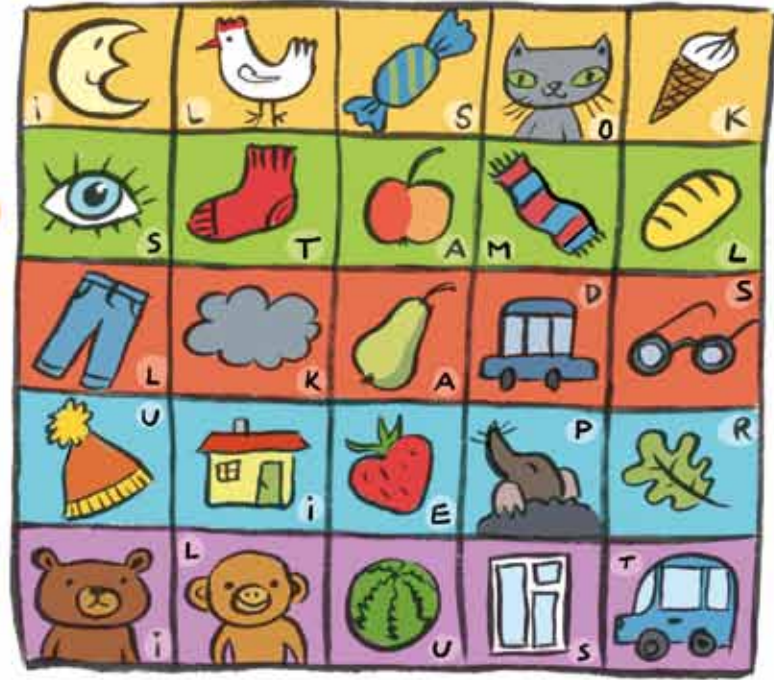
MILLINE ON
ÕIGE VARI?

LEIA KAKS
ÜHESUGUST
MASKI!

IGAS REAS ON ÜKS
PILT, MIS EI SOBI ÜLE-
JÄÄNUTEGA, KUNA
SELLEL KUJUTATUD
ASI ALGAB VALE
TÄHEGA.

KUI OLED NEED PIL-
DID LEIDNUD, SAAD
ÜLALT ALLA LUGEDES
TÜDRUKU NIME, KEL-
LEL ON NOVEMBRIS
NIMEPÄEV!

Tähekesse toimetus ootab vastuseid 18. novembriks meiliaadressil ristsona@taheke.ee või postkaardil aadressiga Roosikrantsi 6, 10119 Tallinn. Lahendajate vahel loositakse välja pusele „Eestimaa piltkaart“.

Joonistanud Elina Sildre

EELMISE „ARVA ÄRA!“ VÕITJA ON BRIGITA ORUSALU (8 A). PALJU ÕNNE!

SILDILUGU

HIND 1.50 EUROT